

Boja u likovnom izrazu djece predškolske dobi

Raić, Laura

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:596630>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

LAURA RAIĆ

BOJA U LIKOVNOM IZRAZU DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

JMBAG: 0303089106, redoviti student

Studijski smjer: Sveučilišni preddiplomski studij rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Metodika likovne kulture

Znanstveno područje: Umjetničko područje

Znanstveno polje: Likovne umjetnosti

Znanstvena grana: Likovna pedagogija

Mentor: doc. art. Breza Žižović

Pula, siječanj 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani LAURA RAIĆ, kandidat za prvostupnika RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 14. srpnja, 2022. godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, LAURA RAIĆ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrileu Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom BOJA U LIKOVNOM IZRAZU DJECE PREDŠKOLSKE DOBI koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 14. srpnja 2022.

Potpis

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Boja	3
2.1. Kromatska svojstva boja.....	3
2.2. Tonska svojstva boja	6
2.3. Kontrastna svojstva boja	8
4. Psihološko značenje i simbolika boja	12
4.1. Značenje boja u dječjim likovnim radovima	12
5. Dječje likovno izražavanje	17
6. Dječje likovno izražavanje bojom do 6. godine života.....	19
7. Primjeri likovnih aktivnosti bojom	26
8. Likovna aktivnost u Zvončićima	32
7. Zaključak	45
Literatura	47
Popis slika	49
Sažetak.....	50
Summary	51

1. Uvod

Djeca se likovno izražavaju od trenutka kada su prvi put primili olovku u ruke. Znanja o likovnom izražavanju djeca preuzimaju od okoline i uče uz pomoć i na poticaj okoline. Likovni razvoj odvija se postepeno, a likovnim radom dijete iskazuje stanje svoje podsvijesti, sadržaje koji ga tište ili uveseljavaju te emocije koje ga obuzimaju. Svoja emocionalna stanja djeca u određenoj dobi mogu prikazati bojama što je ujedno i predmet ovog završnog rada. Tema završnog rada jest boja u likovnom izrazu djece predškolske dobi, a cilj rada je istražiti na koji način se djeca predškolske dobi izražavaju bojom u likovnim radovima te koja je uloga i značenje boje u dječjem stvaralaštvu. Vrlo važnu ulogu u dječjem likovnom razvoju ima odgajatelj koji je dužan usmjeravati dijete i poticati ga na uporabu boja u likovnom izražavanju.

Prilikom izrade rada korištena je literatura na hrvatskom jeziku. Korištene su stručne knjige, članci i internetski izvori koji su bili od značaja za izradu ovog završnog rada.

Rad se sastoji od nekoliko poglavlja. U *Uvodu* se iznosi tema rada, ciljevi rada i predmet rada, te strukturni dio rada. U drugom poglavlju, *Boje*, donose se osnovne informacije o definiciji boje, njezinim kromatskim, tonskim i kontrastnim svojstvima. U poglavlju *Dijete i poticanje likovnog izražavanja* progovara se o poticanju dječje motivacije u likovnim aktivnostima, važnosti upoznavanja s novim likovnim tehnikama te vrstama umjetničkog crtanja. Također se ističe važnost odgajatelja i stručnih suradnika u radu s djecom, a osobito na području vizualno – likovnog odgoja na čijim se temeljima zasniva i razvoj kreativnosti i mašte. Poglavlje *Dječje izražavanje bojom do 6. godine djetetovog života* odnosi se na dječje izražavanje bojom kroz razvojna razdoblja. *Značenje boja u dječjim likovnim radovima* su poglavlja u kojima se donosi pregled o značenju boja u različitim kulturama, ali i značenju boja u dječjim radovima. Prikazano je značenje primarnih i sekundarnih boja te akromatskih boja. Poglavlje *Likovne aktivnosti bojom* donose pregled likovnih aktivnosti koje su odrađene u vrtićkim skupinama čija je projektna tema bila *Boje* odnosno upoznavanje djece s bojama, te sudjelovanje u likovnim aktivnostima u kojima su se upoznali s novim likovnim

tehnikama i s novim sredstvima izražavanja. Posljednje poglavlje, *Zaključak*, donosi zaključke o temi završnog rada.

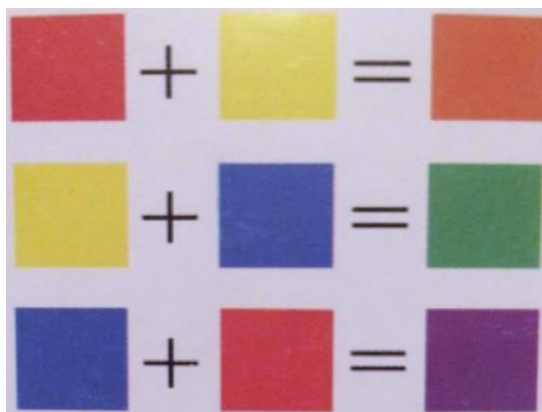
2. Boja

Riječ boja ima dva značenja, označava fizikalnu osobinu svjetlosti i tvar za bojenje. Problematikom boja bavili su se mnogobrojni znanstvenici koji su boje razvrstavali u određene sustave. Jedan od najpoznatijih znanstvenika koji se bavio svojstvima boja bio je njemački fizičar Ostwald Wilhelm čiji je sustav boja sveopće prihvaćen. Ostwaldova teorija o sustavu boja i podjeli nastala je između 1913. i 1923. godine prema kojoj je podijelio boje na šarene ili kromatske i nešarene ili neutralne odnosno nekromatske. Kromatske boje su boje unutar sunčevog spektra, a akromatske su crna, siva i bijela odnosno boje izvan sunčevog spektra. Te boje poznate su još pod nazivom i „neboje“. Kada kromatske boje u sebi ne sadrže nekromatske nazivamo ih čistim bojama (Jakubin, 1999.).

2.1. Kromatska svojstva boja

Kao uvod u kromatska svojstva boja, prema Ittenu (1973.) nužno je prvo obraditi dvanaestodijelni krug boja odnosno boje prvog reda kojima pripadaju žuta, crvena i plava koje su postavljene u sredini kruga, u trokutu, kao što je prikazano slikom 2. Drugi krug boja odnosno sekundarne boje (slika 1) nastaju miješanjem boja prvoga reda i to na sljedeći način:

- miješanjem ŽUTE i CRVENE boje dobije se NARANČASTA boja,
- miješanjem ŽUTE i PLAVE boje dobije se ZELENA boja i
- miješanjem CRVENE i PLAVE boje dobije se LJUBIČASTA boja.

Slika 1: Dobivanje sekundarnih boja

Izvor: Jakubin, 1999.:30

Nakon miješanja, trokutu se opiše kružnica, nacрта se šesterokut u koji se smjeste boje drugog reda (Slika 2). Bitno je napomenuti da se boje prvog reda moraju vrlo precizno miješati kako nastala narančasta boja ne bi bila previše crvena niti žuta, kako ljubičasta boja ne bi bila previše plava niti crvena i kako zelena boja ne bi bila previše žuta niti plava. Dakle, prilikom miješanja i dobivanja sekundarnih boja niti jedna primarna boja ne smije biti dominantna (Itten, 1973.).

Slika 2: Ostwaldov krug boja

Izvor: Itten, 1973.:35

Nadalje, nakon što su miješanjem dobivene sekundarne boje, na određenoj udaljenosti od prvog kruga opiše se i drugi krug odnosno kružni pojas u koji se na određeno mjesto unose boje prvog reda ili primarne boje, boje drugog reda ili sekundarne boje i boje trećeg reda. Boje trećeg reda dobiju se miješanjem jedne boje prvog reda i jedne boje drugog reda i to na sljedeći način (Slika 3):

- miješanjem ŽUTE i NARANČASTE boje dobije se ŽUTONARANČASTA,
- miješanjem CRVENE i NARANČASTE boje dobije se CRVENONARANČASTA,
- miješanjem CRVENE i LJUBIČASTE boje dobije se CRVENOLJUBIČASTA,
- miješanjem PLAVE i LJUBIČASTE boje dobije se PLAVOLJUBIČASTA,
- miješanjem PLAVE i ZELENE boje dobije se PLAVOZELENA i
- miješanjem ŽUTE i ZELENE boje dobije se ŽUTOZELENA (Itten, 1973.).

Slika 3: Dobivanje čistih tercijarnih boja

Izvor: Jakubin, 1999.:30

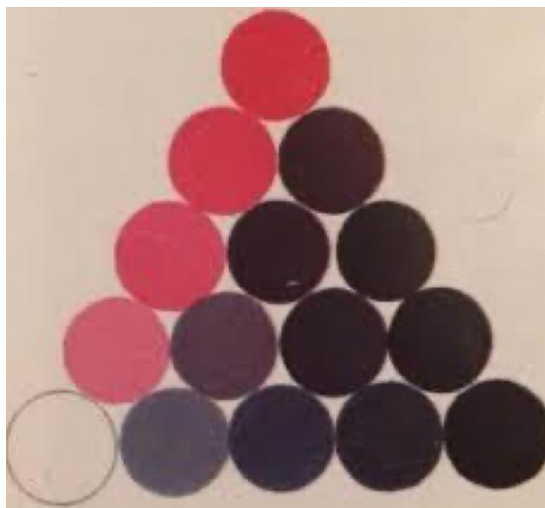
Prema Jakubin (1999.) tercijarne boje odnosno tercijarno neutralne boje su one boje koje se dobiju miješanjem primarne boje sa sekundarnom bojom koja se u Ostwaldovom krugu boja nalazi nasuprot nje, odnosno s komplementarnom bojom. Takvim načinom miješanja boja nestaje koloristička čistoća jer se pomiješane komplementarne boje međusobno neutraliziraju u kolorističkom smislu čime se gubi koloristička čistoća i jasnoća. Komplementarne boje pomiješane u istom omjeru neutraliziraju se u sivu, akromatsku boju, a boje pomiješane u različitim omjerima daju neutralno smeđu boju. Neutralno smeđa boja može biti smeđezelena, smeđeplava, ljubičastosmeđa, itd. Takve neutralno smeđe boje nazivaju se i neutralno tercijarnim bojama (Slika 4).

Slika 4: Dobivanje neutralnih tercijarnih boja
Izvor: Jakubin, 1999.:31

2.2. Tonska svojstva boja

Svaka šarena boja ima cijeli niz boja koji se dobije dodavanjem bijele ili crne boje odnosno sive. Svaka ta boja iz niza dobivenih boja naziva se tonom boje. Prema Jakubin (1999.:31) „*Ton je količina svjetlosti u boji.*“ Čista boja postaje svjetlija ili tamnija dodavanjem bijele ili crne boje. Ostwald je tonove boje prikazao istostraničnim trokutom (Slika 5) u čijem je jednom vrhu smještena čista boja, u drugom bijela boja, a u trećem crna boja.

Slika 5: Oswaldov trokut tonova boja
Izvor: Jakubin, 1999.:31

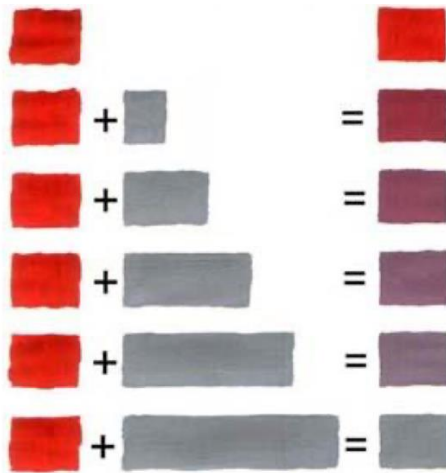
Promatranjem Ostwaldovog istostraničnog trokuta tonova boja može se uočiti da miješanjem bijele i sive boje s čistom bojom nastaju:

- akromatski,
- svijetli kromatski,
- zagasiti kromatski,
- mutni kromatski i
- tercijarni čisti i neutralni tonovi (Jakubin, 1999.).

U Ostwaldovom trokutu akromatski tonovi boja (Slika 5) nastali su miješanjem akromatske boje crne i bijele. Ti tonovi smješteni su u istostraničnom trokutu između vrha u kojem je smještena bijela boja i vrha u kojem je smještena crna boja. Svijetli kromatski tonovi nastali su miješanjem čiste boje s bijelom bojom, a u Ostwaldovom trokutu tonova boja smješteni su između čiste kromatske i bijele boje. Zagasiti kromatski tonovi nastali su miješanjem čiste boje i crne boje, a u Ostwaldovom trokutu tonova boja smješteni su između čiste kromatske i crne boje. Mutni kromatski tonovi nastali su miješanjem čiste boje s bijelom i crnom odnosno sivom boja. Ti tonovi nalaze se u sredini istostraničnog Ostwaldovog trokuta tonova boja (Jakubin, 1999.).

Prilikom miješanja boja nastaju i čisti tercijarni i neutralni tonovi. Tercijarni tonovi nastali su miješanjem primarne i sekundarne boje. Čisti tercijarni ton dobije se kada jednu osnovnu boju posvijetlimo drugom bojom odnosno akocrvenu boju posvijetlimo žutom odnosno žutu boju potamnimo crvenom. Na taj način dobije se niz tonova između crvene i žute boje odnosno dobije se niz narančastih tonova. Čistim tercijarnim tonovima nazivaju se boje koje su nastale miješanjem žute i crvene osim tona koji je nastao miješanjem jednakih omjera navedenih boja. Neutralnim tercijarnim tonovima nazivaju se tonovi boja koji nastaju miješanjem osnovne boje sa sekundarnom bojom (primjer: miješanje žute i ljubičaste boje) (Jakubin, 1999.).

Još jedna zanimljiva pojava koja se događa miješanjem boja jest degradacija boje. Dodavanjem sive boje odnosno sivih tonova kromatskim bojama one se zatamnjuju u tonu, te gube na čistoći (Slika 6). Dodavanjem sivih tonova crvenoj boji, crvena boja blijedi, gubi svoju kvalitetu, intenzitet i čistoću te postaje degradirana (Jakubin, 1999.).

Slika 6: Degradacija boja

Izvor: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/boja.htm>

2.3. Kontrastna svojstva boja

Podjelu kontrastnih svojstava boje u svojoj knjizi iznio je Itten (1973.), a kontrasti mogu biti sljedeći:

- kontrast boje prema boji,
- kontrast svjetlo-tamno,
- kontrast toplo-hladno,
- komplementarni kontrast,
- kontrast kvaliteta i
- kontrast kvantiteta.

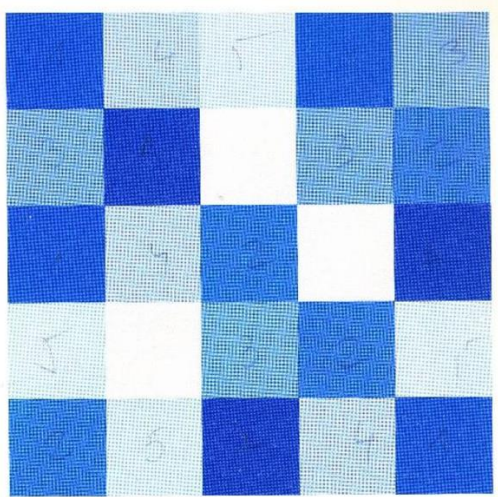
Kontrast boje prema boji je najjednostavniji kontrast jer se prilikom stvaranja likovnih radova čiste boje ističu u svojoj punoj jarkosti (Slika 7). Kako bi promatrač mogao uvidjeti kontrast boje prema boji moraju se koristiti najmanje tri boje. Kod tercijarnih i sekundarnih boja jačina kontrasta opada u odnosu na kontrast primarnih boja.

Slika 7: Najjači kontrast boje prema boji

Izvor: Itten, 1973:39

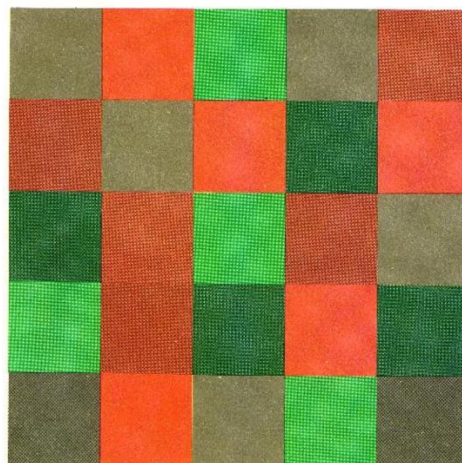
Drugi kontrast koji se može uočiti u likovnim djelima je kontrast svijetlo-tamno koji podrazumijeva kontrast više boja različitih svjetlosnih vrijednosti ili kontrast jedne boje različite svjetlosne vrijednosti (Slika 8). Najbolji primjer svijetlo-tamnog kontrasta je kontrast crno-bijelih odnosa (Jakubin, 1999.).

Slika 8: Kontrast svijetlo-tamno u tonovima plave boje

Izvor: Itten, 1973.:45

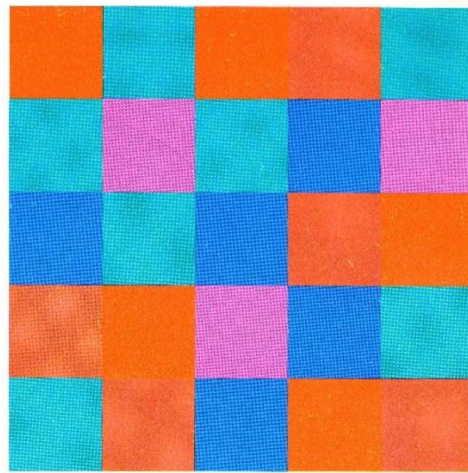
Komplementarni kontrast se dobije kada se u odnos stavljaju jedna primarna boja i jedna sekundarna boja koja je nastala miješanjem preostale dvije primarne boje (Slika 9). Komplementarni kontrasti jesu: crvena-zelena, plava-narančasta i žuta-ljubičasta. (Jakubin, 1999.).

Slika 9: Komplementarni kontrast

Izvor: Itten, 1973.:59

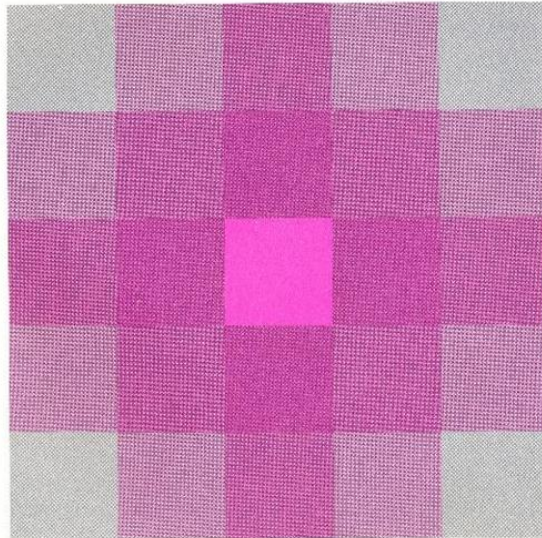
Prema provedenim istraživanjima rezultati su pokazali da postoje razlike u subjektivnom doživljaju hladnoće odnosno topline ovisno o boji prostorije u kojoj se osoba nalazi. Ukoliko je soba obojana u plavozelenu boju tada će osobi biti hladnije, a ako je obojana u crvenonarančastu tada će osoba osjećati dodatnu toplinu. Kontrast koji se može povezati s ovom pojavom je kontrast toplo-hladno prema kojemu se u određenim ustanovama kao što su bolnice provode terapije bojama (Itten, 1973.). U kontrastu toplo-hladno, tople boje imaju ekspanziona svojstva odnosno tople boje se vizualno šire i približavaju, a hladne boje imaju introvertna svojstva odnosno one se vizualno skupljaju i udaljavaju (<http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/kontrast.htm>).

Slika 10: Kontrast toplo-hladno

Izvor: Itten, 1973.:53

Kontrast kvaliteta (Slika 11) odnosi se na kontrast boje odnosno njene čistoće, jarkosti i zasićenosti. „*Kontrastom kvalitete nazivamo suprotnost zasićenih, jarkih, čistih boja prema mutnim ili zagasitim ili ostalim tonovima nastalim degradacijom.*“ (Jakubin, 1999.:43).

Slika 11: Kontrast kvaliteta

Izvor: Itten, 1973.:67

Kontrast kvantiteta (Slika 12) se u likovnom izričaju odnosi na odnos veličina dvije ili više obojenih ploha ili mrlja boja. Ovaj odnos je zapravo kontrast proporcija – koliko koje boje iskoristiti u likovnom radu. Prilikom odabira proporcija vrlo je bitno znati kakav je intenzitet neke boje, koja je njena svjetlosna vrijednost i slično. Ako se na primjer promatraju žuta i ljubičasta boja tada je bitno razumjeti da je svjetlosna vrijednost žute boje veća od ljubičaste te bi žuta trebala zauzeti tri puta manju plohu u odnosu na ljubičastu boju (Jakubin, 1999.).

Slika 12: Kontrast kvaliteta

Izvor: Itten, 1973:71

4. Psihološko značenje i simbolika boja

Od davnina simbolika boja je prisutna u životima ljudi jer se ponekad samo jednom bojom može iskazati emocija koju osoba osjeća. Određene boje ponekad mogu imati mnogo i vrlo različita značenja, ali su im ljudi tijekom povijesti dodijelili kulturološka značenja. Ovisno o kulturi, značenje boje varira(<http://pixelizam.com/znacenje-boja/>). Slikom 13 prikazano je likovno izražavanje djeteta predškolske dobi različitim bojama, a što svaka od njih predstavlja u dječjem radu bit će objašnjeno u ovom poglavlju.

Slika 13: Boja u likovnom izražavanju djeteta predškolske dobi

Izvor: Hrvoj, 22.10.2019.

4.1. Značenje boja u dječjim likovnim radovima

Pretpostavka je da su subjektivne kombinacije boja odraz unutarnjeg stanja čovjeka, da se psihički život čovjeka odnosno djeteta odražava i kroz izbor boja. Iz osobnog odabira boja moguće je odrediti kako se čovjek osjeća, shvatiti njegovu logiku postupaka i način razmišljanja (Itten, 1973.).

Prema provedenim istraživanjima na dječjim crtežima američka pedagoginja Rose Haas Alschuler i La Berta Weiss Hattwick došle su do zaključka da djeca prilikom slikanja koriste određene boje kako bi iskazali svoje stanje odnosno kako bi dali okolini do znanja jesu li frustrirani, uzbuđeni, uravnoteženi, impulzivni i

slično. Na primjer, određena djeca su prilikom slikanja koristila hladne boje kao što su plava, zelena i ljubičasta i time su iskazala svoju uravnoteženost, sređenost, razumnost iracionalnog ponašanja. Korištenjem pak toplih boja poput žute, crvene i narančaste djeca su pokazala određenu količinu emocionalnosti i impulzivnosti. Prema nekim mišljenjima pojava hladnih boja odnosno zelene i plave vrlo je rijetka do četvrte godine djetetovog života. Žutom bojom se koriste sretna djeca, ljubičastom odbačena i nesretna djeca, a crnom djeca kod kojih je vidljivo loše emocionalno stanje(Peteh, 2018.).

Prema Zjakić i Milković (2010.) djeca u predškolskoj dobi uglavnom se vole izražavati jarkim i toplim bojama kao što su crvena, žuta i narančasta. U okruženju navedenih boja djeca boje izražavaju svoje emocije. Ona djeca koja jako vole slikati crvenom bojom su uglavnom djeca koja su željna ljubavi, a ona koja slikaju narančastom bojom će se lakše snaći u različitim životnim situacijama. Djeca koja u svojim likovnim radovima rado biraju zelenu i plavu boju su promišljenija, a ona koja biraju crnu, smeđu i sivu pokazuju tendenciju prema devijantnom ponašanju. Zelenu boju često biraju djeca kojoj nedostaje sigurnosti, a žutu ona kojima treba veći nadzor roditelja i odraslih osoba iz okoline. Plavom bojom se izražavaju kontrolirana djeca koja suzbijaju iskazati svoje osjećaje.

Pri analizi možemo se oslanjati na navedena istraživanja o značenju boja u dječjim radovima, ali uvijek iznova trebamo svakom djetetu pristupiti individualno i pitati dijete zašto je odabralo upravo tu boju. Osim toga vrlo je važno promatrati dijete u procesu rada kako bismo uočili na koji način odabire boju.

CRVENA BOJA

Značenje crvene boje uglavnom je povezano sa strašću, željom, ljubavlju, ratom, krvi, snagom. Crvena boja je iznimno emocionalno intenzivna boja stoga su i svi važni predmeti kao na primjer svjetla na semaforu, prometni znakovi, vatrogasna oprema crvene boje kako bi ljudima bili uočljiviji(<http://pixelizam.com/znacenje-boja/>).Crvena boja je najprisutnija u dječjim likovnim radovima, a može biti povezana s potrebom za kretanjem, vitalnošću, impulzivnošću, uzbuđenjem,... Crvenu boju uglavnom koriste dinamična djeca, nemirna i pomalo nedisciplinirana, ali ujedno i radoznala i srdačna. Ako u radu

dominira crvena boja to može ukazivati na agresivno i svadljivo dijete, dijete pod pritiskom, nervozno dijete i dijete koje je možda sklono ljubomori koja je posljedica prinova u obitelji odnosno dijeljenja pažnje zbog mlađeg brata ili sestre (Hrvoj, 22.10.2019.).

NARANČASTA BOJA

Narančasta boja predstavlja osjećaj sreće, uspjeha, odlučnosti, kreativnosti, entuzijazma, ali i ohrabrenja i poticaja. Ljudskom oko je vrlo ugodna boja koja kod osobe izaziva osjećaj živosti i potiče mentalnu aktivnost(<http://pixelizam.com/znacenje-boja/>).U likovnom izražavanju koriste ju djeca koja su slobodna izraziti se u okružju u kojem žive. U dječjim crtežima narančasta boja znak je dobrog emotivnog stanja djeteta stoga ju često koriste sretna, topla, vesela, ljubazna i srdačna djeca (Hrvoj, 22.10.2019.).

ŽUTA BOJA

Žuta boja je primarna boja koju su ljudi povezali s osjećajem radosti, sreće, intelekta i energije. Kod ljudi ona potiče vedrinu, mentalnu aktivnost, optimizam. Ako se žuta boja prekomjerno koristi tada kod djece može izazvati osjećaj uznemirenosti kao npr. činjenica da djeca plaču u žutim sobama(<http://pixelizam.com/znacenje-boja/>).Žuta boja često se može primijetiti u likovnom izražavanju djece mlađe dobi, a starija djeca ju koriste kada žele prikazati stanja jakih i ugodnih osjećaja. Žuta boja je česta u prikazivanju praznika i rođendana odnosno žutom bojom djeca naglašavaju sjaj i svečanost navedenih događaja (Hrvoj, 22.10.2019.).

ZELENA BOJA

Zelena boja je simbol rasta, harmonije, svježine i plodnosti. Poznata je kao najmirnija boja koja je oku najugodnija, djeluje smirujuće na ljude i ima veliku emocionalnu povezanost sa osjećaje sigurnosti. (<http://pixelizam.com/znacenje-boja/>).U likovnom izražavanju djeteta pretjerano korištenje tamno zelene boje može ukazati na činjenicu da dijete potiskuje emocije ljutnje i bijesa kojih se ne

može i ne zna osloboditi. Svjetlo zelena boja u likovnom izražavanju ukazuje na dijete koje je stabilno i uravnoteženo (Hrvoj, 22.10.2019.).

PLAVA BOJA

Plava boja je često povezana s osjećajem stabilnosti, ali i dubine. Ona predstavlja osjećaj odanosti, mudrosti, samopouzdanja, povjerenja, inteligencije,... (<http://pixelizam.com/znacenje-boja/>). U likovnom izričaju djeteta tamnoplava boja izražava dječju želju za životom u mirnom i urednom ambijentu, a svijetlo plava ili boja „neba“ često je odabrana od strane poslušne, osjetljive djece koja su uglavnom iznimno pasivna i sklona maštanju (Hrvoj, 22.10.2019.).

LJUBIČASTA BOJA

Ljubičasta boja simbolizira moć, plemstvo, mudrost, neovisnost, kreativnost, tajanstvenost, magičnost (<http://pixelizam.com/znacenje-boja/>). Osim navedenog, ljubičastom bojom može se iskazivati stanje tuge, usamljenosti, ali i osjećaja daljine. U svojem likovnom izražavanju djeca vrlo rado biraju ljubičastu boju, a ponekad ona može biti znak depresije u djeteta, opterećenosti brigama i nezadovoljstvom. Ovu boju najčešće koriste djeca koja se osjećaju odbačeno i nesretno (Hrvoj, 22.10.2019.).

BIJELA BOJA

Bijela boja povezuje se s dobrotom, čistoćom, nevinošću. Također može kod ljudi izazvati osjećaj sigurnosti. Smatra se savršenstvom među bojama. (<http://pixelizam.com/znacenje-boja/>). U likovnom izražavanju bijelu boju koriste djeca koja nemaju vremena gubiti vrijeme na bojanje likovnih radova. Ponekad izražavanje bijelom bojom može ukazati i hiperaktivno dijete, ali i dijete koje je osjećajno izolirano (Hrvoj, 22.10.2019.).

CRNA BOJA

Crna boja uglavnom je povezana s pojavom smrti. U kombinaciji s nekim drugim bojama daje izrazito agresivne kombinacije kao na primjer u kombinaciji sa crvenom ili narančastom (<http://pixelizam.com/znacenje-boja/>). Crnom bojom u likovnom izražavanju koriste se djeca koja su u emotivno jako lošem stanju. To su djeca koja potiskuju emocije, koja su izložena pretjeranim zahtjevima okoline, koja su opterećena strahom i slično (Hrvoj, 22.10.2019.).

5. Dječje likovno izražavanje

Likovni rad djeteta univerzalni je način izražavanja u likovnoj umjetnosti. To je pojava koja je starija i od prvog pisma. Kroz povijest, dječji crtež se javljao kao spona u komuniciranju, ali i razvijanju mašte. U jednom trenutku, crtež je postao uvažen u likovnoj umjetnosti, a nastajao je korištenjem različitih materijala i tehničkih sredstava. „*Kada je zamijetio da njegova ruka može ostaviti isti trag kao grana zanjihana vjetrom, došao je do ideje da pokretima ruke sam oblikuje slike iz svoje svijesti koje je upamtio. Tako je počeo crtati.*“ (Grbeša, 2020:5).

Različitim tehnikama i materijalima dijete stvara oblike, građu, volumen, prostor odnosno stvara mnogobrojne kombinacije vrijedne pamćenja. U početku likovnog razvoja crtežom su se prikazivali samo viđeni oblici, a kasnije se crtežom počelo prikazivati ono što je nastalo ljudskom maštom (Grbeša, 2020.).

Razvijanjem psihologije kao znanosti mnogobrojni psiholozi zainteresirali su se za značenje boja i dječjeg crteža, a osim njih veliku pozornost dječjim radovima pridodaju i liječnici, sociolozi, pedagozi i likovni umjetnici. Promatranjem dječjih radova psiholog može pratiti cjelokupan psihofizički razvoj djeteta s posebnim naglaskom na razvoju i projekciji dječje psihe u crtežu, sociolog prati socijalizaciju djeteta koji spontanim izražavanjem djeteta crtežom može saznati korisne informacije koje će mu pomoći ubrzati socijalizaciju, likovni pedagog omogućuje djetetu da se potpuno slobodno izrazi uz prikladne materijale, sredstva i pomagala, a liječnik je unutar okvira likovnih aktivnosti zainteresiran za mentalno i motorički bolesnu djecu. Upravo bolesnoj djeci likovna aktivnost poslužit će kao terapija. „*Bez međusobno usklađenih postupaka i pristupa, analiziranja i tumačenja ovog područja nije moguć pozitivan i cjelovit razvoj djece, odnosno njihovih likovnih, a isto tako i nekih općih sposobnosti kao što su percepcija, predočavanje, oblikovanje i stvaranje*“ (Grbeša, 2020:7).

Djeca će se stvaralački izražavati kada imaju slobodu, „*da budu ono što jesu, da vide na svoj način, da poimaju i misle svojom logikom, drugim riječima da imaju pravo na svoje individualno izražavanje i stvaranje u punom smislu riječi.*“ (Grbeša, 2020:7).

Kreativnost djeteta ostvarit će se samo ako se dijete nalazi u okruženju odgajatelja i roditelja koji stvaraju poticajno, kreativno, zanimljivo i smišljeno okruženje. Također je bitno istaknuti da odgajatelj i roditelj u razvoju kreativnosti moraju pažljivo i nenametljivo voditi dijete i pomagati mu. Različiti su načini aktiviranja motivacije, a jedan od njih je usmjeravanje opažanja na neki oblik ili pojavu pitanjima: „Što vidite?“, „Kako drvo raste?“. Kasnije, konkretnim pitanjima o boji, obliku, teksturi, veličini potaknut će se djeca da opažaju, da se ne nametne viđenje odgajatelja i određene pretpostavke i da se djeca lako i originalno likovno izraze (Grbeša, 2020.).

Motivacija se može aktivirati i aktiviranjem sjećanja odnosno to je postupak u kojem odgajatelj potiče djecu da pričaju o onome što su vidjeli i doživjeli. Osim sjećanjem, djecu se može motivirati i zamišljanjem na temelju poznatih priča, pjesama, zamišljenih događaja. Zamišljanje je sposobnost kojom djeca u likovno izražavanje smještaju različite pojmove i predodžbe koji su dio nevidljive stvarnosti. Na ovaj način djeca mogu za svaki osjećaj, pojavu i pojam pronaći likovno tumačenje (Grbeša, 2020.).

Autorica Grbeša (2020.) progovara i o igrama s likovnim materijalima za koje smatra da daju djeci osjećaj slobode te da potiču djecu na upoznavanje likovnih elemenata i tehnika. Neke od likovnih aktivnosti koje su usmjerene na boje bit će prikazane u ovom završnom radu.

Kako likovno stvaralaštvo djeteta izgleda u pojedinim razdobljima njegovog života bit će prikazano sljedećim poglavljem.

6. Dječje likovno izražavanje bojom do 6. godine života

U fazi primarnih simbola dijete još uvijek ne razlikuje boju od olovke. Grgurić i Jakubin (1996.:44) navode da je dijete „indiferentno na boju kao pigment te ju uzima linearno“ (Slika 14). Nadalje, autori navode da se prvi počeci izražavanja bojom kod djece u dobi od 1. do 3. godine kreću postupno počevši od obojene crte prema obojenoj plohi. U ovoj fazi dijete doživljava pigmenta boje dolazi do spoznaje da se bojom može izražavati odnosno dijete „najprije otiskuje i razmazuje boju prstima po papiru, da bi postupno, uz dobra metodičara, upoznalo kroz igru kistom i bojama oslikavanje površine papira“ (Grgurić i Jakubin, 1996.:44) što je prikazano slikom 14, 15 i 16.

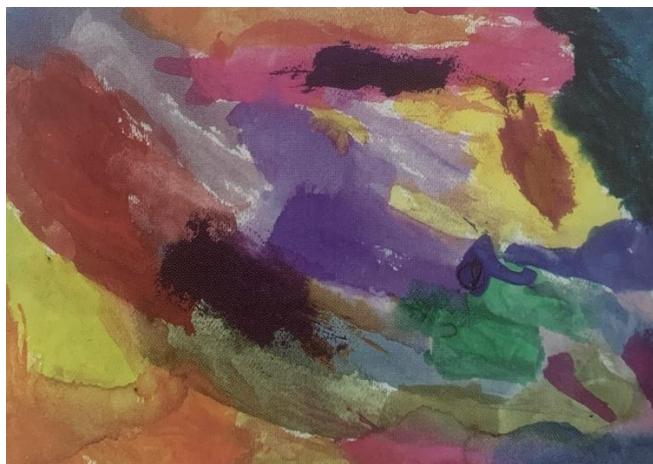
Slika 14: Linearni crtež bojom, tehnika: akvarel, 3,5 godina

Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996.:81

Slika 15: Prstići slikaju, tehnika: tempera, 3 godine

Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996.:81

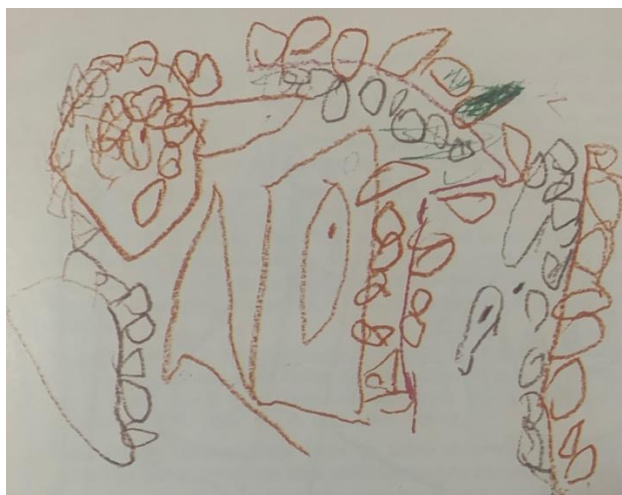

Slika 16: Igra kistom i bojama, tehnika: akvarel, 3,5 godine

Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996.:81

Crtanje bojom potvrđuje dominaciju crtanja u likovnim aktivnostima djece predškolske dobi. U toj dobi djeca se olovkama u boji i sličnim sredstvima koriste

kao crtačkim (Belamarić, 1987.). Tijekom izrade rada dijete najradije bira intenzivne boje i kontraste boja, a odnos prema boji je izravan. U ovoj fazi nužno je ponuditi djetetu što više boja kako bi ono samo odabiralo boje i igralo se s njima po papiru (Grgurić i Jakubin, 1996.). Promatrajući slike 17 i 18 može se primijetiti da je dijete na slici 17 igru vlaka prikazalo upotrebljavajući boje koje ima, a koje primjenjuje bez ikakvog određenog razloga. U ovom dječjem likovnom radu boja nije pridonijela svojim svojstvima, rad je i dalje ostao čisti crtež. U odnosu na sliku 17, na slici 18 dijete progovara o istom sadržaju, igri vlaka, ali na potpuno drugačiji način. Drugo dijete u svom izražavanju o sadržaju govori jezikom boje. Niz djece koja sudjeluju u igri vlaka su prikazana šarenilom boja. U ovom radu može se uočiti da je dijete spontanim istraživanjem došlo do zaključka da se snaga i ljepota boje ističu tek kada se boja proširi po papiru. Svaka boja na ovom dječjem radu simbol je pojedinosti, iako se na prvi pogled čini da su sve mrlje boja postavljene nasumično. Okosnica u ovoj slici je crvena boja koja je postavljena dijagonalno, a ostale boje poput plave, crne, žute, zelene su gotovo simetrično postavljene s obje strane. Dakle, boje koje je dijete upotrijebilo u ovom likovnom radu nisu slučajnost i nisu bez razloga nabacane nego ih je dijete smisljeno, s razlogom upotrijebilo točno na tim mjestima. Nadalje, bitno je napomenuti da tehnika u kojoj su djeca izrađivala prethodno navedene radove, kao i slične tehnike, ne stvaraju poteškoće prilikom provođenja aktivnosti dok na primjer rad s temperama od djece zahtijeva određenu spretnost i odgovarajući pribor (Belamarić, 1987.).

Slika 17: Igra vlaka, 1. dijete

Izvor: Belamarić, 1987.:216-17

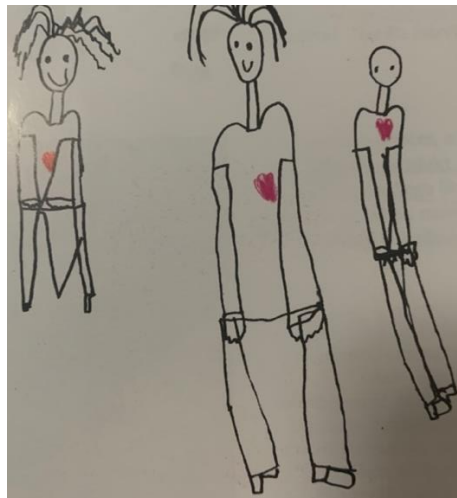

Slika 18: Igra vlaka, 2. dijete

Izvor: Belamarić, 1987.:216-17

Prema nekim istraživanjima radova djece u dobi od 2 do 3 godine došlo je do pojedinačnih saznanja da dijete može razlikovati boje i pridružiti dvije boje, da u okolini pronalazi onu boju koja mu se pokaže, ali ju ne može točno imenovati (Starc i sur., 2004.).

U razdoblju faze izražavanja složenim simbolima dijete je sposobno u svojim likovnim uradcima izražavati se na složeniji način, ako je potaknuto njemu bliskim motivima i bogatim likovnim sadržajima koji su povezani s temom „Boja“. Dijete bojom naglašava sadržaje koji su njemu bitni, odnosno ono što je dijete spoznalo i prepoznalo kao važno. Jedan od takvih primjera prikazan je slikom 19. Osim naglašavanja detalja određenom bojom, završetak svoga rada djeca naglašavaju bojanjem obrisa lika (Slika 20) (Grgurić i Jakubin, 1996.).

Slika 19: Naglašavanje bitnih sadržaja, tehnika: flomaster, 5,5 godina

Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996.:82

Slika 20: Pernata životinja – bojanje obrisa, tehnika: akvarel, 6 godina

Izvor: Grgurić i Jakubin, 1996.:83

Crtanje bojom će se zadržati dosta dugo s obzirom na to da dijete nije metodički usmjereno prema likovnim vrijednostima obojenih ploha. U ovoj fazi

djeca su slobodna odabrati boju i način slikanja. Tijekom slikanja oni ne upotrebljavaju realnu boju predmeta, bića, osobe koju slikaju nego slobodno odabiru boju. Ponekad se vođenim slobodnim izborom može dogoditi da je dijete naslikalo zelenog konja, crveno drvo i slično. Tijekom likovne aktivnosti dijete često „upotrebljava veliku količinu boje; to je povezano sa željom da prekrije površinu papira, ne da nešto prikaže“ (Grgurić i Jakubin, 1996.:54).

Autori Grgurić i Jakubin (1996.) navode da se djeca u ovoj dobi likovno izražavaju najčešće čistim bojama, rijetko kad ih miješaju te da najprije zapažaju kontrastne odnose, a potom tonske vrijednosti.

U dobi od 3 do 4 godine dijete samostalno imenuje tri osnovne boje, a sposobno je pokazati šest boja. U dobi od 4 do 5 godina dijete razlikuje i imenuje osnovne boje, ali i prepoznaje većinu ostalih boja. U ovoj fazi razvoja dijete je sposobno razvrstavati predmete po bojama (Starc i sur., 2004.). U dobi od 4 do 5 godina djeca i dalje ne biraju boje prema dostupnim vizualnim podacima nego prema vlastitim sklonostima (Belamarić, 1987.).

Djeca u dobi od 5 do 6 godina koja imaju pozitivne stavove prema boji mogu se bogato izražavati tim likovnim elementom. Širokim nanosima na bijelom papiru dijete stvara različite oblike i određuje obojenost predmeta. Dijete više nema potrebu označavati obrise predmeta, s lakoćom mijenja boje te stvara mnoštvo varijacija u likovnom radu. Različite boje krošnje dijete razlaže na pojedine boje i raspoređuje ih po granama u prirodnom ritmu. U ovoj dobi lica su postala cjelovite plohe, sa stvarnim bojama kose, očiju, usta, vrata, a što je prikazano slikom 21 (Belamarić, 1987.).

Slika 21: Prikaz lica

Izvor: Belamarić, 1987.:216-17

U dobi od 5 do 6 godina dijete je sposobno razlikovati osnovne boje, crnu i bijelu, ali i izvedene boje. U ovoj fazi dječjeg razvoja percepcija i predodžba djece je izrazito „obojena“, ponekad su i zvukovi praćeni doživljajem raznih boja. Ta pojava u razvoju naziva se sinestezija (Starc i sur., 2004.).

7. Primjeri likovnih aktivnosti bojom

Prema primjerima iz literature autorice Belamarić (1987.) i primjerima dječjeg vrtića "Zrno Virje", "Maslačak Đurđevac" i "Tintilinić" vidljivo je da se djeca uz dobar kist i kvalitetnu boju prepuštaju osjećajima u likovnoj aktivnosti.

Dijete je na vrlo zanimljiv način prikazalo šarenilom boja odjeću koja se nalazi u dječjim garderobama (Slika 22). Od ruba kružnog oblika, pretapanjem boja, boje se nižu prema žuto – zelenom središtu što oživljava sliku upotrijebljenim kontrastima. Unatoč osjećaju za red dijete je u likovnom radu prenijelo osnovnu misao (Belamarić,1987.).

Slika 22: Rublje u dječjoj garderobi

Izvor: Belamarić,1987.:216-17

Mrlja je primarni simbol kojim se djeca izražavaju u dobi od 2 do 4 godine. Kao rezultat takvog izražavanja nastala je slika tri ribe (Slika 23). Dijete je tri ribe prikazalo trima velikim mrljama za koje je upotrijebilo osnovne boje plavu i crvenu. S obzirom na to da su dvije ribe crvene, a jedna plava moglo bi se naslutiti da dijete bojama prikazuje stvarne boje riba. Ispod riba nalazi se i velika, izdužena crvena mrlja koja predstavlja boju. Ta boja ne odgovara stvarnoj boji u akvariju pa se može pretpostaviti da je dijete vodu naslikalo crvenom bojom iz razloga što mu je na kistu prilikom aktivnosti ostalo crvene boje.

Slika 23: Tri ribe

Izvor: Belamarić,1987.:216-17

Prošle godine, u veljači, u Dječjem vrtiću Zrno Virje, mlađa i starija jaslička skupina sudjelovala je u projektu koje su provodile odgajateljice, a koji je nosio naziv „Boje“. Ciljevi projekta, između ostalog, bili su: potaknuti djecu da spoznaju svijet oko sebe te prepoznaju i imenuju osnovne boje. Likovne aktivnosti koje su provođene u okviru projekta poticale su djecu da se likovno izražavaju i stvaraju, što uvelike pridonosi razvijanju dječje kreativnosti, pamćenja, pažnje i mašte. Tijekom aktivnosti djeca su se upoznala s raznim likovnim tehnikama npr. temperama, akvarelom, pastelama, flomasterima, olovkama u boji. Pomoću navedenih tehnika djeca su istraživala boje, slikala prstićima i otiskivala dlanove. Tijekom provođenja aktivnosti u okviru navedenog projekta djeca su izniman interes pokazala za istraživačke aktivnosti stoga su odgajateljice pripremile mnogobrojne aktivnosti miješanja boja, kao i rad s novim materijalima i rekvizitima. Djeca su slikala koristeći se cjevčicama, bojali su tjesteninu, sudjelovali u aktivnosti bojanja obojenim ledom i slično. S obzirom na to da su djeca pokazala veliki interese za boje, odgajateljice su se s njima upustile i u upoznavanje ostalih boja: ljubičaste, smeđe, bijele, crne, narančaste,... Kako je

tijek projekta izgledao prikazano je slikama 24 i 25 (Dječji vrtić Zrno Virje, 25.02.2021.).

Slika 24: Projekt "Žuta boja"

Izvor: Dječji vrtić Zrno Virje, 25.02.2021.

Slika 25: Bojanje obojenim ledom

Izvor: Izvor: Dječji vrtić Zrno Virje, 25.02.2021.

Da je slikanje obojenim ledom vrlo popularno među odgajateljima i djecom ukazuje likovna aktivnost koju su provele i odgajateljice u Dječjem vrtiću Maslačak Đurđevac. S obzirom na to da je bila zima odgajateljice su odlučile djeci predstaviti aktivnost u skladu s godišnjim dobom. Cilj je bio upoznati djecu s

novim načinom likovnog izražavanja, a tema likovne aktivnosti bila je slobodna odnosno svako dijete trebalo je prikazati kako se u tom trenutku osjećalo ili o čemu je razmišljalo. Neka djeca koja su bila iznimno oduševljena novom tehnikom naslikala su i nekoliko slika. Radovima su prikazani apstraktni, ali i konkretni sadržaji. Djeca su aktivnosti pristupila vrlo precizno, posvećeno i pritom su pazili na svaki detalj slike. Kako je aktivnost protekla prikazano je slikama 26 i 27 (Dječji vrtić Maslačak Đurđevac, 20.01.2020.).

Slika 26: Izražavanje obojenim ledom, trenutni osjećaj tijekom aktivnosti

Izvor: Dječji vrtić Maslačak Đurđevac, 20.01.2020.

Slika 27: Izražavanje obojenim ledom, slobodna tema

Izvor: Dječji vrtić Maslačak Đurđevac, 20.01.2020.

U dječjem vrtiću „Tintilinić“ tijekom odgojno - obrazovnog procesa odgajateljice su primijetile da u jasličkoj skupini, u dobi od 2 do 3 godine, samo dvoje, troje djece razlikuje i imenuje bojedok su kod preostale djece primijetile da iskazuju interes za spoznavanjem boja. Sukladno tome osmislile su projekt „Boje“ čiji je cilj bio potaknuti dijete da promatranjem svijeta oko sebe spozna i imenuje osnovne boje te da svoje spoznaje izrazi likovno i govorno. Prilikom ostvarivanja postavljenih ciljeva odgajateljice su se koristile slikovnicama: “Boje”, “Učimo boje s Viktorom” i “Opipaj i osjeti boje” (Dječji vrtić Tintilinić).

Odgajateljice su tijekom projekta pripremile nekoliko aktivnosti u kojima su djeca istraživala boju, slikala prstićima i dlanovima, crtala autićima i pjenom za brijanje te bojali temperama. Navedene aktivnosti omogućile su djeci da im se približi svijet boja te da sami istraže što se dogodi miješanjem boja. Jedna od najzanimljivijih aktivnosti bila je crtanje autićima prikazano na slici 28(Dječji vrtić Tintilinić).

Slika 28: Autić u likovnoj aktivnosti

Izvor: Dječji vrtić Tintilinić

Aktivnost koja je pridobila pažnju sve djece je bila aktivnost slikanja pjenom za brijanje. Na početku likovne aktivnosti potrebno je u posudice pomiješati temperu s pastom za brijanje. Dobivena smjesa se u debljem ili tanjem sloju nanosi na papir. Nanošenjem debljeg sloja dobije se lijepa struktura koja se kasnije može zaštititi lakom za kosu. Ako se aktivnost provodi s mlađom djecom preporuka je umjesto pjene za brijanje koristiti šlag s jestivim bojama (Dječji vrtić

Viškovo). Tijekom provođenja likovnih aktivnosti u Dječjem vrtiću Tintilinić djeca su se imala priliku likovno izraziti na velikoj površini, osjetiti pod rukama pjenu za brijanje i boje, uočiti promjene nakon miješanja boja i ono najvažnije, djeca su međusobno surađivala. Prilikom aktivnosti odgajateljice i djeca su dodavala pjenu ili boju i na taj način postigli različite nijanse boje koje su imenovali. Djeca su uočila neravnine prilikom nanošenja paste (teksturu), a potezima kista ostavljali su iza sebe oštrije ili blaže linije. Rezultat rada ove jasličke skupine prikazan je slikom 29.

Slika 29: Likovna aktivnost s pjenom za brijanje

Izvor: Dječji vrtić Tintilinić

8. Likovna aktivnost u Zvončićima

Dana 21.11.2022. održala sam likovnu aktivnost u predškolskoj skupini Zvončići, u dječjem vrtiću "Cvrčak". U Zvončićima borave djeca od 5 do 7 godina. Dolaskom u skupinu prvo sam pozdravila i upoznala djecu. Malo smo popričali te krenuli s aktivnošću. Predstavila sam im našu današnju temu i likovnu tehniku s kojom će raditi, kolaž. Djeca su sjela na tepih, popričali smo o godišnjim dobima te krenuli čitati priču koja ih je jako zainteresirala. Dvadeset djece je taj dan boravilo u skupini, petnaestero djece je sudjelovalo u drugom djelu aktivnosti (izrađivanje haljine).

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Preddiplomski stručni studij predškolskog odgoja

Laura Raić

Priprema za izvođenje likovne aktivnosti

Jesenska haljina

Mali Lošinj, studeni 2022.

OPĆI PODACI

DJEČJI VRTIĆ: Cvrčak

STUDENT: Laura Raić

BROJ DJECE: 25

DOB DJECE: 5-7 godina

PSIHOFIZIČKE KARAKTERISTIKE DJECE: /

ODGOJITELJ: /

ODGOJNA SKUPINA: Zvončići

LOKACIJA AKTIVNOSTI: /

DATUM IZVEDBE: 21. studeni 2022.

STRUČNI PODACI

MOTIV: Jesenska haljina

PRETHODNE AKTIVNOSTI: razgovor o godišnjim dobima, o jeseni

CILJ AKTIVNOSTI: Likovno prikazati jesensku haljinu koristeći se likovnom tehnikom (kolaž) kako bi se kod djece razvila dječja mašta, fina motorika i kreativnost.

RAZVOJNE ZADAĆE

a) tjelesni, psihomotorički i zdravstveni razvoj

- Razvijati motoriku ruku i šake
- Razvijati preciznost pokreta
- Razvijati koncentraciju, pažnju i pamćenje kod djece

b) emocionalno-socijalni razvoj ličnosti

- Razvijati komunikaciju i odnos s drugom djecom
- Razvijati interes za likovnu aktivnost u djece
- Poticati samostalnost kod djece

c) spoznajni razvoj

- Poticati dječju radoznalost, maštu i kreativnost
- Upoznati se s likovnom tehnikom (kolaž)

d) komunikacijsko-stvaralački razvoj

- Potaknuti međusobnu komunikaciju djece
- Omogućiti slobodu izražavanja

LIKOVNI JEZIK

a) likovni element: kontrast

b) kompozicijska načela: proporcija

LIKOVNO PODRUČJE

a) likovna tehnika: kolaž

b) materijali i pribor: kolaž-papir, bijeli papir, škare, lijepilo, zaštitna podloga za stol

c) postupci : rezanje, lijepljenje

Korelacija:Hrvatski jezik, priroda i društvo

METODE:

- metoda usmenog izlaganja
- metoda demonstracije
- metoda razgovora

SOCIJALNI OBLICI RADA: frontalni oblik rada, individualni oblik rada

PRIPREMA ODGOJITELJA ZA RAD:

1. Pedagoška priprema – Varljen Herceg, L., Rončević, A., Karlavaris, B. (2010.)

Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi. Zagreb: Alfa.

ARTIKULACIJA AKTIVNOSTI

UVODNI DIO AKTIVNOSTI:

Prije početka aktivnosti pripremit ću prostor za rad, zaštitit ću stolove, rasporediti papire po stolu. Na svaki ću papir napisati spol i dob djece. Zatim ću djecu zamoliti da sjednu na pod u formaciji polukruga, a onda ću se i upoznati s njima. Nakon što smo se upoznali, malo popričali, započinem svoju današnju aktivnost. Aktivnost započinem uvodnim razgovorom o godišnjim dobima, naglasak je na jeseni. Djeci postavljam pitanja: „Koja sve godišnja doba poznajete?“, „Koja je trenutno godišnje doba?“, „Što najviše pada u jesen?“, „Kakve boje su lišća koja padaju sa stabla?“, itd. Nakon uvodnog razgovora o godišnjim dobima, krećem s čitanjem kratke priče „Kraljica Jesen i njezina najdraža haljina“. Ukoliko bude velike zainteresiranosti za pričom, postavim ću par pitanja: „Kako se zove Kraljica u priči?“, „Što je Kraljica odlučila prirediti u svome dvorcu?“, „Od čega je bila kraljičina haljina, kojih boja?“, „Koga je Kraljica pozvala na svoj bal, a koga nije?“, „Zašto je Kraljica Zima bila ljubomorna na ostale kraljice?“, „Što je Kraljica Zima učinila Kraljici Jesen i tko je odlučio spasiti Kraljicu Jesen te na koji način?“. Djeci dajem upute za nastavak aktivnosti.

GLAVNI DIO AKTIVNOSTI

Nakon pročitane priče i poticajnog razgovora, djeca odlaze za stol, svatko na svoje mjesto gdje se nalazi papir s njihovim imenom. Na stolu se također nalazi kolaž-papir, škare i lijepilo. Djeci dajem upute koji je sljedeći postupak: „Sada ćete napraviti

jednu haljinu od kolaža kakvu vi zamišljate za "Kraljicu Jesen". Djeca uzimaju kolaž-papir, počinju ga rezati te lijepiti na papir. Potičem djecu da izrađujući jesensku haljinu „otkriju“ što više različitih boja. Promatrat ću djecu i njihov način rada. Pomoći ću pojedinom djetetu ukoliko uvidim da za to ima potrebe te ga poticati pitanjima.

ZAVRŠNI DIO AKTIVNOSTI

Po završetku likovne aktivnosti, potičem djecu na pospremanje radne površine i odlaganje svojih radova na za to unaprijed predviđeno mjesto. Kada su svi završili, djeca uzimaju svoj rad, okupljam ih u polukrugu. Svako dijete podiže svoj rad, tako da ga svi mogu vidjeti, zatim ispriča kakvu je jesensku haljinu napravio (koje sve boje ima na sebi itd.). Također i ostala djeca su uključena u cijeli proces razgovora, te iskazuju svoja mišljenja. Potičem ih da dođu do zaključka kako je lišće drugačijih boja, oblika. Na kraju aktivnosti pohvaliti ću svu djecu na uloženom trudu te im se zahvaliti.

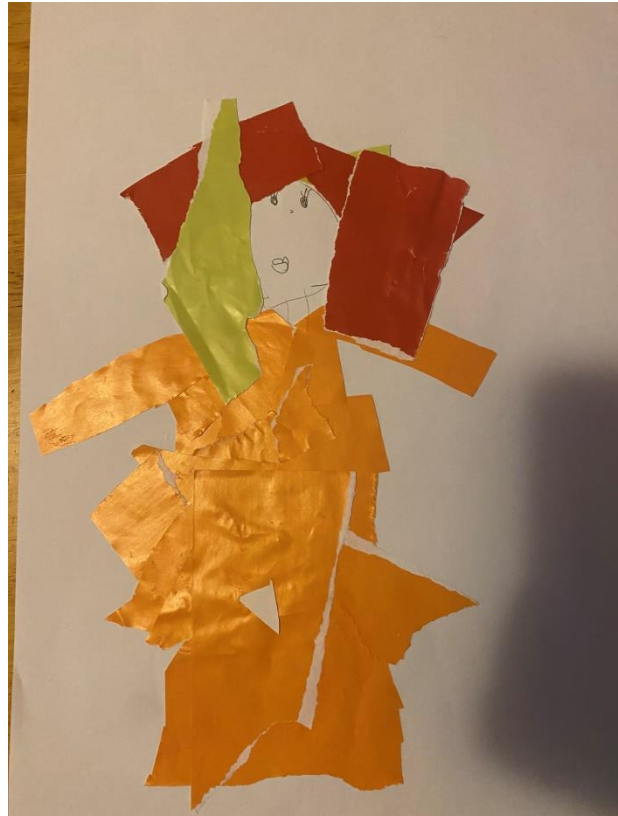
Slika 30: L.K. (6,8)

Slika 31: S.D. (6,7)

Slika 32: V.V. (6,2)

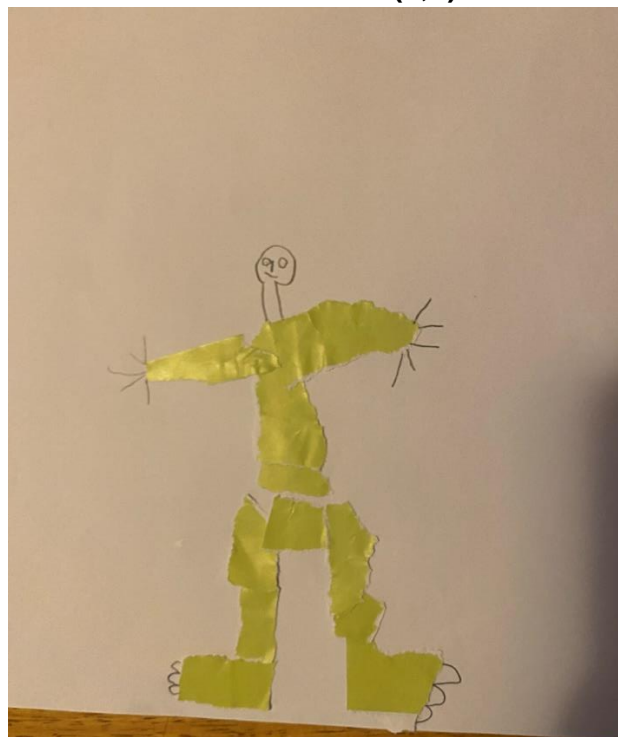
Slika 33: T.J. (7,3)

Slika 34: M.V. (5,10)

Slika 35: N.H. (5,8)

Slika 36: A.B. (6,11)

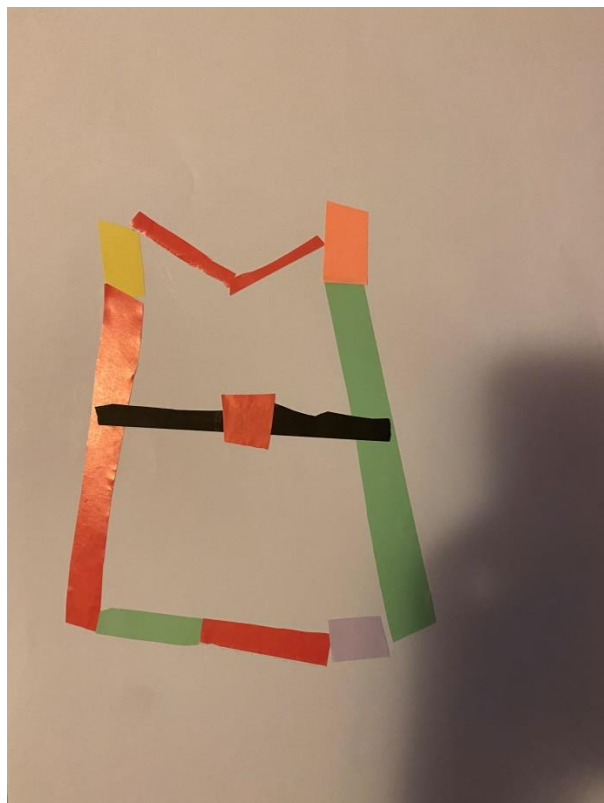
Slika 37: I.V. (6,4)

Slika 38: N.L. (6,3)

Slika 39: 39: U.H. (5,8)

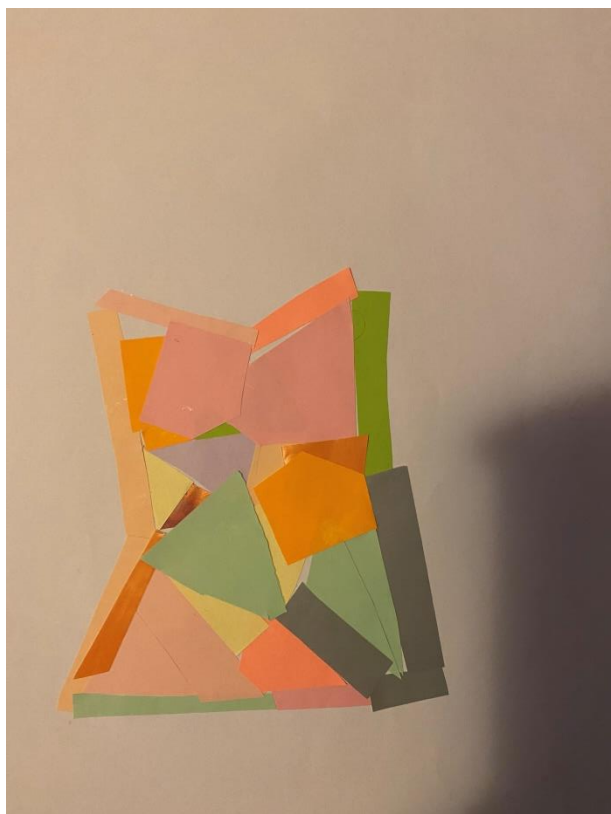
Slika 40: N.K. (5,8)

Slika 41: T.N. (6,2)

Slika 42: F.V. (5,10)

Slika 43: K.B. (6,7)

Slika 44: A.Š. (6,6)

7. Zaključak

Temelji vizualno – likovnog odgoja počinju se graditi u predškolskim ustanovama, intenziviraju u nižim razredima osnovnoškolskog obrazovanja kako bi se kasnije mogli, u završnim razredima osnovne škole, razviti kao potreba i navika za likovnim stvaralaštvom.

Dječje likovno stvaralaštvo započinje od najranije dobi ukoliko su djeci dostupni razni materijali i sredstva za likovno izražavanje. Razvijanjem motoričkih sposobnosti djeteta svojima rukama, šakama i prstima stvara prva likovna djela i razvija svijest o okolini. U svojem izražavanju djeteta prikazuje predmete i osobe onako kako ga on doživljava neovisno o tome kako taj predmet ili osoba izgledaju u stvarnosti.

Stvaranje bojom započinje spontano i vrlo rano kada djeteta nasumično odabire boju. U toj dobi boja nema nikakvo značenje kao izražajno sredstvo već služi za učenje i razlikovanje boja. Djeteta prolazi kroz određene faze, od bojanja crta do bojanja ploha, a kasnije i za isticanje onih detalja na crtežima koji su djetetu važni. Tek u školskoj dobi, prema Grgurić i Jakubin (1996.) djeca koriste boje kako bi izrazili emocije i raspoloženja.

S obzirom na to da se zainteresiranost prema bojama postepeno smanjuje zadatak odgajatelja je prepoznati trenutak kada se djeteta zainteresira za boje te ga izložiti likovnim aktivnostima koje će poticati njegovu kreativnost, želju za učenjem boja i o bojama te želju za razvijanjem likovnih sposobnosti.

Tijekom aktivnosti u dječjem vrtiću, skupina "Zvončići" djeca su koristila kolaž papir, škare i ljepilo kako bi izradili svoju jesensku haljinu. Tijekom aktivnosti najveću pažnju su imale djevojčice. Uočila sam nepravilno držanje škara kod nekoliko djece. Dvoje djece uopće nije koristilo škare, nego je kolaž trgalo rukama te lijepilo na papir, dok je jedno djeteta koristilo škare i trgalo rukama. U likovnom izrazu većina djece je koristila narančastu, zelenu i smeđu boju te su koristili svoje omiljene boje. Djeca su kroz izradu haljina i odabirom boja izražavala svoje emocije. Primjetila sam da su djeca N.H., T.J., F.V. i M.V. najčešće koristila narančastu, plavu i zelenu boju. Navedena djeca su s puno kreativnosti, poticaja i pitanja izradila svoju haljinicu. Na djeci tijekom izrade haljine primjećujem puno samopouzdanja, ljubavnosti, sreće. Dječak A.M. koristio je samo zelenu boju,

kojom je izrazio osjećaj sigurnosti, ali i emociju ljutnje. Prethodno nije mogao rezati škarama, nije dozvolio da mu se pokaže i pomogne, te je uz poticaj trgao kolaž i ljepilo na papir.

Likovno stvaralaštvo važna je i neizostavna aktivnost u svim dječjim vrtićima kojoj se djeca posebno raduju i s užitkom sudjeluju. Djeca ostavljanjem tragova na papiru i odabirom boja izražavaju sebe i svoju kreativnost. Stoga je važno osigurati im kvalitetne i raznolike materijale te uvjete za rad i stvaralaštvo.

Literatura

1. BELAMARIĆ, D. (1987.) *Dijete i oblik – likovni jezik predškolske djece*. Zagreb: Školska knjiga
2. GRBEŠA, I. (2020.) Likovno izražavanje djece s teškoćama u razvoju. *Varaždinski učitelj – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*. 3 (3), str. 3-12.
3. GRGURIĆ, N., JAKUBIN, M. (1996.) *Vizualno – likovni odgoj i obrazovanje*. Zagreb: Educa
4. HRVOJ, V. (22.10.2019.) Boja u dječjim crtežima. Dostupno na: <https://djeca.hr/roditeljstvo/psihologija-djeteta/boje-u-djecijim-crtezima/>. Pristupljeno: 05. srpnja 2022.
5. ITTEN, J. (1973.) *Umetnost boje*. Beograd: Umetnička akademija u Beogradu.
6. JAKUBIN, M. (1999.) *Likovni jezik i likovne tehnike*. Zagreb: Educa
7. PETEH, MIRA. (2018.) *Radost igre i stvaranja*. Zagreb: Alinea.
8. STARC, B., ČUDINA OBRADOVIĆ, M., PLEŠA, A., PROFACA, B. I LETICA, M. (2004.) *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
9. DJEČJI VRTIĆ MASLAČAK ĐURĐEVAC (20.01.2020.) Kad je bojama hladno. Dostupno na: <https://vrtic-maslacak.hr/aktivnosti-po-grupama/kad-je-bojama-hladno/>. Pristupljeno: 01. srpnja 2022.
10. DJEČJI VRTIĆ TINTILINIĆ (bez dat.) Projekt „Boje“ u odgojnoj skupini Patkice. Dostupno na: <https://www.djecji-vrtic-tintilinic.hr/novosti/36-projekt-boje-u-odgojnoj-skupini-patkice>. Pristupljeno: 01. srpnja 2022.
11. DJEČJI VRTIĆ VIŠKOVO (bez dat.) Igre temperom i vodenim bojama. Dostupno na: <https://www.vrtic-viskovo.hr/content/2797/igre-temperom-i-vodenim-bojama>. Pristupljeno: 01. srpnja 2022.
12. DJEČJI VRTIĆ ZRNO VIRJE (25.02.2021.) Projekt „Boje“. Dostupno na: <https://dv-zrno-virje.hr/projekt-boje/>. Pristupljeno: 01. srpnja 2022.
13. ZJAKIĆ, I., MILKOVIĆ, M. (2010). *Psihologija boja*. Varaždin: Veleučilište u Varaždinu
14. Dostupno na: <http://pixelizam.com/znacenje-boja/>. Pristupljeno: 29. lipnja 2022.

15. Dostupno na: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/boja.htm>. Pristupljeno: 29. lipnja 2022.
16. Dostupno na: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/kontrast.htm>. Pristupljeno: 29. lipnja 2022.

Popis slika

Slika 1: Dobivanje sekundarnih boja	3
Slika 2: Ostwaldov krug boja	4
Slika 3: Dobivanje čistih tercijarnih boja	5
Slika 4: Dobivanje neutralnih tercijarnih boja	6
Slika 5: Oswaldov trokut tonova boja	6
Slika 6: Degradacija boja	8
Slika 7: Najjači kontrast boje prema boji	8
Slika 8: Kontrast svijetlo-tamno u tonovima plave boje	9
Slika 9: Komplementarni kontrast.....	9
Slika 10: Kontrast toplo-hladno	10
Slika 11: Kontrast kvaliteta	11
Slika 12: Kontrast kvaliteta	11
Slika 13: Boja u likovnom izražavanju djeteta predškolske dobi	12
Slika 14: Linearni crtež bojom, tehnika: akvarel, 3,5 godina.....	19
Slika 15: Prstići slikaju, tehnika: tempera, 3 godine	20
Slika 16: Igra kistom i bojama, tehnika: akvarel, 3,5 godine.....	20
Slika 17: Igra vlaka, 1. dijete.....	22
Slika 18: Igra vlaka, 2. dijete.....	22
Slika 19: Naglašavanje bitnih sadržaja, tehnika: flomaster, 5,5 godina.....	23
Slika 20: Pernata životinja – bojanje obrisa, tehnika: akvarel, 6 godina	23
Slika 21: Prikaz lica.....	25
Slika 22: Rublje u dječjoj garderobi.....	26
Slika 23: Tri ribe	27
Slika 24: Projekt "Žuta boja".....	28
Slika 25: Bojanje obojenim ledom	28
Slika 26: Izražavanje obojenim ledom, trenutni osjećaj tijekom aktivnosti.....	29
Slika 27: Izražavanje obojenim ledom, slobodna tema.....	29
Slika 28: Autić u likovnoj aktivnosti.....	30
Slika 29: Likovna aktivnost s pjenom za brijanje	31
Slika 30: L.K. (6,8).....	37
Slika 31: S.D. (6,7).....	38
Slika 32: V.V. (6,2)	38
Slika 33: T.J. (7,3).....	39
Slika 34: M.V. (5,10)	39
Slika 35: N.H. (5,8)	40
Slika 36: A.B. (6,11)	40
Slika 37: I.V. (6,4).....	41
Slika 38: N.L. (6,3).....	41
Slika 39: 39: U.H. (5,8).....	42
Slika 40: N.K. (5,8)	42
Slika 41: T.N. (6,2).....	43
Slika 42: F.V. (5,10).....	43
Slika 43: K.B. (6,7)	44
Slika 44: A.Š. (6,6).....	44

Sažetak

Potreba za likovnim stvaralaštvom može se primijetiti kod djece od najranije dobi. Dječji likovni radovi izvrstan su način komunikacije ako su odgajatelji, ali i roditelji, upoznati sa značenjem boja općenito i značenjem boja u dječjim likovnim radovima predškolske dobi. Svako dijete prolazi kroz razvojne faze, a svaka ima svoje specifičnosti i posebnosti koje ju određuju. U početku likovnog izražavanja dijete se ne koristi bojom nego mu olovka u boji služi isključivo za crtanje. S vremenom se dijete počinje izražavati složenije, počinje upotrebljavati boju i pritom nastaju likovni radovi koji su bogati likovnim sadržajima i bojama. Osim što odgajatelj mora poznavati likovne tehnike i materijale s kojima će se djeca u likovnim aktivnostima susresti dužan je i prepoznati trenutak kada dijete može i želi napredovati. Primjerima iz prakse prikazano je koliko su djeca koja su u istim razvojnim fazama u prenošenju svojih osjećaja i sadržaja različita.

Ključne riječi:boja, vrste boja, boja u dječjem likovnom radu, jaslička doba, faze likovnog izražavanja

Summary

The need for artistic creativity can be noticed in children from an early age. Children's art works are an excellent way of communication if educators, as well as parents, are familiar with the meaning of colors in general and the meaning of colors in children's art works of preschool age. Every child goes through developmental stages, and each one has its own specificities and peculiarities that define it. At the beginning of artistic expression, the child does not use paint, but, for example, a colored pencil is used exclusively for drawing. Over time, the child begins to express himself more complexly, begins to use color, and in the process creates art works that are rich in artistic content and colors. In addition to the fact that the educator must know art techniques and materials that children will encounter in art activities, he is also obliged to recognize the moment when the child can and wants to progress. Examples from practice show how children who are in the same developmental stages are different in conveying their feelings and content.

Key words: color, types of colors, color in children's artwork, nursery age, stages of artistic expression